

KESKKONNAAMET

Aktsiaselts Kraver
info@kraver.ee

05.07.2023 nr DM-110133-32

**Soosaare turbamaardla Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029
muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamine**

1. OTSUS

Lähtudes alljärgnevast ning tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktide 1, § 6 lõike 2 punktide 2 ja lõikele 4, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, ja 8, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“, **otsustab Keskkonnaamet:**

1.1. Algatada keskkonnamõju hindamine (KMH) Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotlusele.

1.2. KMH käigus tuleb teha vähemalt järgmised uuringud:

- hinnata tegevuse käigus tekkivate tahkete peenosakeste (PM_{sum} , PM_{10} ja $PM_{2,5}$) kogust, kontsentratsiooni ja levikut ning müra tasemeid ja levikut;
- hinnata tegevusega kaasnevate kasvuhoonegaaside vooge ning loodusvara kasutamise otstarbekust ja vastavust säästva arengu põhimõtetele;
- hinnata rohevõrgustiku osatähtsust, kas ja kuidas mõjutab kavandatav tegevus (tootmisala edasiarendamine) rohevõrgustiku toimimist;
- hinnata tootmisala edasise väljaehitamise ja kuivendamisega kaasneva veetaseme alanemise ulatust, kaardistada mõjuraadiusesse jäävad kaevud ja nende veekvaliteet;
- kaitstavate linnuliikide inventuur - andmebaasidest (LVA, PlutoF) mõjualaga seotud linnuvaatluste kogumine ning nendest vaatlustest ja sobilikest elupaikadest (vana mets, säilinud rabaala) inventeerida kaitstavad liigid (eriline tähelepanu kanalitele, rähnidele) vähemalt kahe välitöö käigus, üks mais ja teine juunis vähemalt kahenädalase vahega.

1.3. Täiendavate keskkonnauuringute vajadus tuleb välja selgitada KMH programmi koostamise käigus.

1.4. KMH käigus tuleb läbi viia asjakohane Natura hindamine.

1.5. Ei alkatata piiriülest keskkonnamõju hindamist.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (*KeHJS*) § 11 lõike 11 kohaselt peatub Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotluse menetlus kuni on teavitatud KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamise otsusest väljaandes Ametlikud Teadaanded või ilmnenu *KeHJS* § 18 lõikes 7 sätestatud asjaolud.

Keskkonnaamet teavitab *KeHJS* § 12 lõike 1¹ punkti 2 kohaselt käesolevast KMH algatamisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

2. ARENDAJA KOHUSTUSED

2.1. Aktsiaseltsil Kraver (registrikood 10086830, aadress Väike tn 2, 71004 Viljandi; edaspidi ka *ettevõtte*) tuleb Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotluse keskkonnamõju hindamiseks leida KMH juhtekspert, kes koostöös Aktsiaseltsiga Kraver koostab KMH programmi (vt *KeHJS* § 13) ja KMH aruande (vt *KeHJS* § 20). Juhtekspert peab vajadusel selleks moodustama eksperdirühma (*KeHJS* § 14 lõiked 3 ja 4, § 13, § 17 lõige 2, § 20). [Litsentsitud KMH juhtekspertide nimekiri](#)

2.2. Kui Aktsiaselts Kraver ei ole 18 kuu jooksul KMH algatamise otsusest arvates Keskkonnaametile KMH programmi esitanud, et kontrollida nõuetele vastavust, siis jätab Keskkonnaamet taotluse läbi vaatamata ja tagastab selle (*KeHJS* § 18 lg 7). Enne KMH programmi nõuetele vastavaks tunnistamiseks esitamist tuleb küsida asjaomaste asutuste seisukohta, korraldada programmi avalik väljapanek ja arutelu ning arvestada nende tulemusi KMH programmis (*KeHJS* § 15 1–17). [Lisainfo KMH protsessi kohta on leitav Keskkonnaameti kodulehelt](#)

2.3. Aktsiaselts Kraver kannab KMH-ga seotud kulud (*KeHJS* § 8 lõige 2).

3. ASJAOLUD

Aktsiaselts Kraver esitas 29.05.2020 Keskkonnaametile Soosaare III turbatootmisalal maavara kaevandamiseks antud keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotluse (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 29.05.2020 menetluse nr M-110133 juurde). Taotluse kohaselt soovitakse luba viia vastavusse maavarade registris kinnitatud maavara plokkide ja kogustega ning pikendada loa kehtivusaega 30 aasta võrra, kuna arvestades mäeeraldisega seotud kaevandatava jääkvaru kogust ja loaga lubatud maksimaalset kaevandamise aastamäära (23 tuhat t) ei ole tootmisala ammendamine loa kehtivusaja jooksul võimalik. Lisaks soovitakse loalt eemaldada kõrvaltingimus, mille kohaselt tuleb vähemalt 1 kord kolme aasta jooksul mõõdistada tootmisala ja täpsustada maavarade jääkvarud. Veel soovitakse muuta loale nr VILM-029 kantud kaevandatud maa korrastamise suunda osaliselt taastuvaks sooks ja osaliselt metsamaaks.

Olemasolev Soosaare III turbatootmisala mäeeraldisel pindalaga 191,82 ha ja teenindusmaa pindalaga 226,97 ha asub Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järtsaare külas riigile kuuluval kinnistul Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033, registriosa nr 3092039,

riigivara valitsejaks Keskkonnaministeerium ja volitatud asutuseks Maa-amet) ning eraomandisse kuuluvatel kinnistutel Raba (katastritunnus 32801:001:0161, registriosa nr 2519339) ja Laukaraba (katastritunnus 32801:001:0022, registriosa nr 2832739).

Keskkonnaamet kontrollis taotleja esitatud taotlusmaterjalide vastavust keskkonnaseadustiku üldosa seadusele (*KeÜS*), maapõuaseadusele (*MaaPS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määrusele nr 56 „Keskkonnanaloe taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnanaloe taotluse ja loa andmekoosseis“ ning kas koos taotlusega oli esitatud KeHJS § 6¹ lõike 1 kohane teave. Esitatud taotlus vastas nõuetele, sisaldades muu hulgas KeHJS § 6¹ lõikes 1 nimetatud teavet.

Keskkonnanaloe muutmise taotlus on 25.09.2020 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 24.09.2020 kirjaga nr DM-110133-3 keskkonnanaloe muutmise taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest KeÜS § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid ning 30.11.2020 kirjaga nr DM-110133-8 Viljandi Vallavalitsust. Avalikustamise käigus ettepanekuid ja vastuväiteid ei esitatud.

Viljandi Vallavalitsus (Viljandi Vallavolikogu 26.06.2019 määruse nr 77 „Õigusaktidega kohaliku omavalitsuse või kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud küsimuste lahendamise volitamine“ § 4 kohaselt on MaaPS § 49 lõikes 6 sätestatud küsimuse lahendamine volitatud Viljandi Vallavalitsusele) nõustus 13.01.2021 otsusega nr 2-3/37 (registreeritud KOTKAS-s 21.01.2021 nr DM-110133-10 all) Soosaare III turbatootmisala keskkonnanaloe nr VILM-029 muutmisega.

KeHJS § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusloa või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt otsustaja vaatab tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (*KMH*) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamiseks keskkonnanaloe Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2¹, § 6¹ lõike 3 ning § 11 lõigete 2 ja 4 alusel peab otsustaja andma eelhinnangu selle kohta, kas üle 150 ha suuruse turbaala kaevandamiseks antud keskkonnanaloe muutmine on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle.

KeHJS § 11 lõike 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhinnangust (vt ptk 4) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise kohta, vt ptk 5). KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõike 2 või 2¹ alusel, lisatakse

otsusele eelhindang.

4. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (*määrus nr 31*).

Keskkonnaamet on eelhindangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotlus sh KeHJS § 6¹ lõike 1 kohane teave;
2. „Soosaare III turbatootmisala kaevandamisloa pikendamine ja mõju metsisele“, Riina Põhjala eksperthinnang, 2022 (registreeritud KOTKAS-s 14.11.2022 nr DM-110133-21 all);
3. Maa-ameti geoportaali kaardirakendused;
4. Viljandi maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud riigihalduse ministri 06.04.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/75);
5. Ühinemiseelse Kolga-Jaani valla üldplaneering (1998)
6. „Soosaare I, Soosaare II, Soosaare III ja Soosaare IV turbamaardla keskkonnamõju hindamine“ OÜ Alkranel, 2003-2004 (edaspidi *Soosaare KMH aruanne*).

4.1. Kavandatav tegevus

4.1.1. Tegevuse iseloom ja maht

Aktiaselts Kraver omab keskkonnaluba nr VILM-029, mis annab õiguse Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järtsaare külas Soosaare III turbatootmisalal vähe- ja hästilagunenud turba (plokid 21, 22 aT) kaevandamiseks. Keskkonnaluba kehtib kuni 31.12.2027.

Soosaare III turbatootmisalal viidi läbi jääkvaru uuring, mille tulemused kinnitas Maa-amet 14.05.2020 korraldusega nr 1-17/20/1252. Seega soovib taotleja viia keskkonnaloa vastavusse maavarade registris kinnitatud maavara plokkide ja kogustega ning pikendada loa kehtivusaega 30 aasta võrra, kuna arvestades mäeeraldisega seotud kaevandatava jääkvaru kogust ja loaga lubatud maksimaalset kaevandamise aastamäära (23 tuhat t), ei ole tootmisala ammendamine loa kehtivusaja jooksul võimalik. Lisaks soovitakse eemaldada kõrvaltingimus, mille kohaselt tuleb vähemalt 1 kord kolme aasta jooksul mõõdistada tootmisala ja täpsustada maavarade jääkvarud. Keskkonnaministri 05.04.2011 määruse nr 22 § 3 lõige 6 sätestab, et kaevandatud, kasutatud või kasutuskõlbmatuks muudetud turba kogus mõõdistatakse ja arvutatakse üks kord maavara kaevandamise loa kehtivusaja jooksul. Markseidermõõdistamine tuleb teha mitte varem kui viis aastat, kuid hiljemalt kolm aastat enne keskkonnaloa kehtivusaja lõppemist. Seega on keskkonnaloale seatud kõrvaltingimus vastusolus kehtiva seadusega.

2019. a koostati Soosaare I, II ja III turbatootmisalade korrastamise eskiisprojekt, millega nähakse ette Soosaare III turbatootmisala korrastamine osaliselt taastuvaks sooks ja osaliselt metsamaaks. Lähtudes eskiisprojektist, soovitakse muuta keskkonnaloale nr VILM-029 kantud kaevandatud maa korrastamise suunda. Arvestades eskiisprojekti lahendusi, siis kogu taotletav maavara ei ole kaevandatud, kuna ammendatud ala sooks taastamisel ja metsastamiseks tuleb jätta vastavalt 0,2 ja 0,3 m paksune turba jääkkiht mäeeraldisel põhjal.

Taotletav Soosaare III turbatootmisala mäeeraldis hõlmab täielikult Soosaare turbamaardla (registrikaardi nr 116) aktiivse tarbevaru plokke 21, 22, 39 ja 40. Seisuga 30.06.2020 oli taotletava mäeeraldisega kattuvate varuplokkide jääkvaru järgmine:

21 plokk – vähelagunenud turvas, aktiivne tarbevaru (aT): 693,995 tuh t

22 plokk – hästilagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 815 tuh t.

Seoses mäeeraldisel piires oleva varu ümberhindamisega on Maa-ameti peadirektori korraldusega 14.05.2020 nr 1-17/20/1252 kinnitatud mäeeraldisel piires lisaks veel ka 39 ja 40 plokk, mille varu on järgmine:

39 plokk – vähelagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 63 tuh t

40 plokk – hästilagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 89 tuh t.

Loa muutmisel täpsustatakse loale kantavaid varukoguseid vastavalt keskkonnaministri 23.10.2019 määrusele nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“.

Taotletava mäeeraldisel teenindusmaa pindala on 226,57 ha (kehtival loal 226,97 ha) sh mäeeraldisel pindala 192,06 ha (kehtival loal 191,82 ha). Võrreldes hetkel kehtivate mäeeraldisel ja mäeeraldisel teenindusmaa piiridega, on taotletava mäeeraldisel piir korrigeeritud vastavaks plokkide 21 aT, 22 aT, 39 aT ja 40 aT piiridele ning teenindusmaa piiri korrigeeritud vastavaks kinnistute Soosaare turbatootmisala, Raba ja Laukaraba piiridele.

Turvast kaevandatakse freesmeetodil. Sama tehnoloogia kasutamist jätkatakse ka ülejäänud mäeeraldisel. Freesmeetodi kaevandamise tootlikkus sõltub kaevandatava turbalasundi kuivamistingimustest ja kvaliteedist. Vähelagunenud turba puhul on freesitava kihi paksus keskmiselt 15-20 mm, hästilagunenud turba korral keskmiselt 10 mm ühes tsükli. Tootmistsükkel koosneb turbakihi freesimisest õhukeste kihtidena, freesitud turba pööramisest, vallitamisest, kogumisest ja aunatamisest. Turvas aunatakse tootmisväljaku otstes vastavalt vajadusele, tavaliselt 2 - 3 tsükli järel. Aunade kõrgus ja turba aunas olemise aeg sõltub toodangu nõuetest. Pärast kogutud turba aunatamist laaditakse ekskavaatoriga turvas veoautodele ja see transporditakse substraadi tsehhi või tarbijatele. Freesturba tootmisel loetakse tootmisperioodiks ajavahemikku mai keskelt kuni augusti lõpuni ehk hooaja pikkuseks on ca ~100 päeva.

Soosaare III mäeeraldisel turbalasund on väga paks (keskmine paksus 5,55 m, suurim paksus 8,4 m). Turba lamami abs kõrgus on valdavalt 39,0 - 40,5 m vahemikus, voortega piirneval alal lääne- ja lõunaservas 41 - 44 m. Jääkvaru geoloogilise uuringu käigus tehtud mõõtmiste andmeil võimaldab veevastuvõtjate veetase kuivendada lasundi mäeeraldisel idaosas hinnanguliselt 42 m

ja lääneosas 43 m abs kõrguseni. Seega saab siin eesvoole süvendamata isevoolselt kuivendada kogu keskmiselt 2,63 m paksuse vähelagunenud turba kihi ning 0,5 - 1 m paksuse osa selle lamamis olevast hästilagunenud turbast. Alumise 1,5 - 2 m paksuse turbakihi kaevandamiseks freesmeetodil tuleb sellest vesi eemaldada pumpade abil. Mäeeraldis loodenuur saab Järtsaare kraavi baasil isevoolselt kuivendada ainult 44,5 m tasemeni.

Kaevandamisprojekti määratakse täpsem kaevandamise tehnoloogia ja mäetööde ajaline ning ruumiline areng. Arvestades taotletava kaevandatava maavara kogust Soosaare III turbatootmisalal ja maksimaalselt lubatud kaevandamise aastamäära, siis tuleb keskkonnaloa nr VILM-029 kehtivusaega vähemalt ühe korra veel pikendada, et oleks võimalik kogu maavara ammendamine. Seega kestab tegevus alal veel vähemalt 60 aastat. Pärast varu ammendamist tuleb kaevandatud maa korrastamiseks koostada korrastamisprojekt. Kaevandatud maa kavandatakse korrastada osaliselt metsamaaks ja taastuvaks sooks.

4.1.2. Tegevuse seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Viljandi valla uut üldplaneeringut ei ole veel kehtestatud. Ühinemiseelse Kolga-Jaani valla üldplaneeringu kohaselt on turbatööstus peamine tööstusharu ja vajab edasiarendamist, tööstuslikult kasutatavate tootmisaladena on märgitud Tässi, Soosaare ja Parika rabad. Ka maakonnaplaneeringu *Ruumiliste väärtuste* joonisel on taotletav tootmisala märgitud maardlaks.

Teadaolevalt ei ole kavandatud tegevus vastuolus strateegiliste planeerimisdokumentidega. Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotlus on saadetud Viljandi vallale arvamuse andmiseks, kes nõustus keskkonnaloa muutmisega tingimusteta.

Taotletav Soosaare III turbatootmisala külgneb töötava Soosaare II turbatootmisalaga (keskkonnaluba nr VILM-067, loa omaja Aktsiaselts Kraver). Soosaare maardlas kaevandatakse turvast veel ka Soosaare I turbatootmisalal (keskkonnaluba nr VILM-026, loa omaja Aktsiaselts Kraver). Soosaare III turbatootmisala lähiumbruses on lisaks olemasolevatele turbatootmisaladele ka metsa- ja põllumaad ning hajaasustus üksikute taludega.

Taotletava mäeeraldis teenindusmaa edelaosale jääb peakraav PIKASSILLA KRAAV (Pikassilla kraav), mis on maaparandussüsteemi avatud eesvool valgalaga 10-25 km² (maaparandussüsteemide registri kood 21035400200000011M, eesvoolu kaitsevöönd 15 m; veekaitsevöönd 10 m; ehituskeeluvöönd 25 m; kalda piiranguvöönd 50 m) ja lääneosale TÜMA-TÜRSA-VISSUVERE maaparandussüsteemi avatud eesvool valgalaga kuni 10 km² (maaparandussüsteemide registri kood 21035400200400011M; eesvoolu kaitsevöönd 12 m, veekaitsevöönd 1 m).

Soosaare turbatootmisala maaüksus (katastritunnus 32801:002:0033) piirneb põhjaosas Alam-Pedja looduskaitseala (EELIS kood KLO1000455) Soosaare sihtkaitsevööndiga (pindala 1541,9 ha). Soosaare raba looduslik osa liideti Alam-Pedja looduskaitsealaga 2007. aastal lahustükina. Sihtkaitsevöönd jääb Järtsaare külas Aimla metskond 77 katastriüksusele (katastritunnus 32801:002:0034).

MaaPS § 45 lõike 1 alusel on lubatud turba kaevandamiseks taotleda keskkonnaluba üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal. Keskkonnaministri 27.12.2016. aastal vastu võetud määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ lisa 2 põhjal paikneb taotletav Soosaare III turbatootmisala kaevandamiseks sobivas Soosaare maardlas. MaaPS § 45 lõike 3 alusel on kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Sellest võib järeldada, et riigil on huvi Soosaare turbamaardlal kaevandamiseks. Kuna kaevandamiseks lubatud turbaalasid on piiratud koguses, tuleb antud aladel varu maksimaalselt ammendada ja kaevandada turvast võimalikult palju. Sellest tulenevalt on otstarbekas Soosaare III turbatootmisalal kaevandamisega jätkata ja keskkonnanaloo pikendamine 30 aasta võrra on põhjendatud, vältimaks uute alade avamise vajadust.

Arvestada tuleb kliimaeesmärkidega (Eesti kliimapoliitika põhialused on uuendamisel). Turbaalade kuivendamine mõjutab kasvuhoonegaaside (KHG) heidet. Praegu käsitletakse KMH-de käigus üldjuhul maakasutuse ja turba kaevandamisega kaasnevaid KHG vooge ning hinnatakse loodusvara kasutamise otstarbekust ja vastavust säästva arengu põhimõtetele. Sellise analüüsi tegemine on põhjendatud ka Soosaare III turbatootmisala kohta, kuna tootmisala ei ole veel täielikult välja ehitatud.

Keskkonnaagentuuri ja Eesti Maaülikooli poolt koostatud „Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050“ (<https://envir.ee/media/4036/download>) toob välja, et märgalade kategoorias tekib KHG heide põhiliselt aiandusturba kaevandamisest ja kasutamisest ning turba tootmisalade pinnasest. Uuringus on kaalutud seetõttu KHG heitmete vähendamise meetmetena nii jääksoode taastamist kui ka aiandusturba kaevandamismahu vähendamist.

2022. a aprillis avaldatud Riigikantselei koordineerimisel koostatud rohepoliitika juhtkomisjoni eksperdirühma raportis (rohepoliitika raport) on tehtud ettepanekud selleks, et maakasutussektor oleks kliimamuutuse leevendaja. Mh tehti ettepanek kokku leppida kliima-, elurikkuse ja sotsiaal-majanduslikust vaatest tasakaalustatud LULUCF (ingl k. *land use, land use change and forestry*) sidumiseesmärk ja suurendada võrreldes praegusega maakasutussektoris seotud süsinikuvaru. Maakasutussektori süsinikubilanss sõltub eelkõige metsamajandamise praktikatest, kuivendatud aladest lähtuvast heitmest ja turbatööstusest ning põllumajanduslikest praktikatest. Võtmetähtsusega on süsinikuvaru suurendamisel ja maakasutussektori sidumisvõime parandamisel keskenduda süsinikuvaru suurendamisele metsamaal, põllumajandusmaal ja märgaladel.

4.1.3. Ressursside, sealhulgas loodusvarade (nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik) kasutamine

Aktiaselts Kraver on Eestis turba tootmisega tegutsev ettevõte, kes kaevandab turvast Soosaare turbamaardlas Soosaare I, II, III ja Tässi turbatootmisala mäeeraldistel, millelt kaevandatud

turvast kasutatakse aianduses ja energeetikas. Soosaare III turbatootmisala keskkonnavalua muutmisel (kehtivusaja pikendamisel, mäeeraldisel ja teenindusmaa piiride korrigeerimisel ning korrastamissuuna muutmisel ja kõrvaltingimuse eemaldamisel) ei ole ette näha vajadust võtta kasutusele täiendavaid ressursse. Aastas maksimaalselt lubatud kaevandatav maht on 23 tuh t.

Soosaare III turbatootmisala mäeeraldis on osaliselt välja ehitatud ja töötav tootmisala. Põhja- ja lääneosas on kuivendussüsteem ja väljaveoteed välja ehitatud ning toimub turba kaevandamine freesmeetodil. Sama tehnoloogia kasutamist jätkatakse ka ülejäänud mäeeraldisel. Kaevandamine toimub tsükliliselt, tootmisperioodiks loetakse ajavahemikku mai keskelt kuni augusti lõpuni.

Mäeeraldisel ida- ja lõunaosas on freesväljakute rajamine pooleli. Aktsiaseltsile Kraver on antud vee erikasutuse keskkonnavalua (edaspidi *veeluba*) nr L.VV/333858 (kehtivusega kuni 28.12.2049) Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt sademevee juhtimiseks Pikassilla kraavi, Rebassaare kraavi ning Liivassaare kraavi. Veeloa on määratud lubatud saasteainete suurimad lubatud sisaldused väljalaskudes ning seire nõuded. Soosaare III turbatootmisalalt juhitakse sademevesi ära nelja väljalaskmega: Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 - Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 5 (VI122-VI125).

Soosaare turbamaardlas on kaevandatud turvast juba pikka aega ning kaevandamist jätkatakse seni kasutatud tehnoloogiaga. Soosaare III turbatootmisala lääne- ja põhjaosa on kuivendatud lahtise kraavitusega (dreenide keskmine vahekaugus on 22 m) ning rajatud väljaveoteed. Mäeeraldisel kirdeosas on drenid sisse aetud, kuid taimestik ja sugekiht veel osaliselt eemaldamata. Taimestiku moodustavad seal peamiselt kanarbik, sookail ja sinikas. Turbasamblad on kuivenduse mõjul hävinenud. Soosaare III mäeeraldisel lõunaosas on rajatud ainult eelkuivendus, seal leidub veel üksikuid madalaveelisi laukaid ning älveid. Taimestik koosneb seal peamiselt kanarbikust ja tupp-villpeast, älvestel kasvavad turbasamblad ja valge nokkhein.

Taotletav Soosaare III turbatootmisala mäeeraldis hõlmab täielikult Soosaare turbamaardla aktiivse tarbevaru plokkide 21, 22, 39 ja 40. Seisuga 30.06.2020 oli taotletava mäeeraldisega kattuvate varuplokkide jääkvaru järgmine:

21 plokk – vähelagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 693,995 tuh t

22 plokk – hästilagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 815 tuh t.

Seoses mäeeraldisel piires oleva varu ümberhindamisega on Maa-ameti peadirektori korraldusega 14.05.2020 nr 1-17/20/1252 kinnitatud mäeeraldisel piires lisaks veel ka 39 ja 40 plokk, mille varu on järgmine:

39 plokk – vähelagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 63 tuh t

40 plokk – hästilagunenud turvas, aktiivne tarbevaru: 89 tuh t.

Kaevandatava varu suuruseks taotletakse vähelagunenud turbal 760 tuh t ja hästilagunenud turbal 823 tuh t.

Turba tootmisel lasundist välja tulevad kändud korjatakse kokku, kuivatatakse hunnikutes kuni

3 aastat ja realiseeritakse töötlemata küttepuiduna või kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks. Mäeeraldisel ida- ja lõunaosa piirkondades, kust puud on hiljuti (2019. a uuringu andmete kohaselt) eemaldatud, on lasundi pindmises kihis kände üsna palju.

Mäeeraldisest läheb ida ja lõuna poolt 1,5 km kauguselt mööda Viljandi – Põltsamaa tugimaantee nr 51. Tugimaanteelt lähtuv Kõo - Kolga-Jaani kõrvalmaantee nr 24109 möödub 0,2 km kauguselt edela poolt, sellelt tuleb tootmisalale turba väljaveotee. Muid kommunikatsioone Soosaare III mäeeraldisel piires ei ole.

Turbatootmisalade rajamise ja nende töötamise jooksul maastikupilt muutub ja looduslik mitmekesisus paratamatult väheneb. Looduslik mitmekesisus, taimestik ja loomastik saab hakata taastuma peale ala korrastamist. Metsa raadamisel ja sugekihi koorimisel tuleb muu hulgas arvestada looduskaitseaduse (*LKS*) § 55 lõikes 6¹ sätestatuga, kuna lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine, pesade kõrvaldamine, samuti lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, on keelatud aastaringselt. Viidatud säte kehtib keskkonnaloa omajale sõltumata sellekohase tingimuse kandmisest loale.

Taotletav mäeeraldis külgneb kohati II kaitsekategooriasse kuuluva metsise (*Tetrao urogallus*) (EELIS kood KLO9123900) ja laanerähni (*Picoides tridactylus*) (EELIS kood KLO9128998) ning III kaitsekategooriasse kuuluva laanepüü (*Tetrastes bonasia*) (EELIS kood KLO9129004) leiukohtadega.

Soosaare III turbatootmisala kavandatakse korrastada taastuvaks sooks ja metsamaaks. Korrastamistingimuste alusel koostatakse korrastamisprojekt, milles määratakse täpsemalt tehtavate tööde tehnoloogia ja järjestus.

4.1.4. Tegevuse energiakasutus

Peamised energiatarbijad turbatootmisala avamisel ja töötamisel on seal töötavad seadmed ja masinad. Mäeeraldisel pindala on 191,82 ha, mäenduslikud tingimused kaevandamiseks on suhteliselt head. Umbes kaks kolmandikku mäeeraldisel turbavarust on võimalik kaevandada freesmeetodil isevoole kuivendusega ilma eesvoole süvendamata. Jääkvaru uuringu aruande kohaselt tuleb alumise 1,5 - 2 m paksuse turbakihi kaevandamiseks freesmeetodil sellest vesi eemaldada pumpade abil, mis nõuab täiendavat energiat. Mäeeraldisest läheb ida ja lõuna poolt 1,5 km kauguselt mööda Viljandi - Põltsamaa tugimaantee nr 51. Tugimaanteelt lähtuv Kõo - Kolga-Jaani kõrvalmaantee nr 24109 möödub 0,2 km kauguselt edela poolt, sellelt tuleb tootmisalale turba väljaveotee.

4.1.5. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Maavara kaevandamisega mõjutatakse alati suuremal või vähemal määral looduskeskkonda. Soosaare III turbatootmisalal kaevandamisel on peamisteks keskkonda mõjutavateks teguriteks maastikupildi visuaalne muutumine sh mõju II kaitsekategooria liigi leiupaigale, müra, õhusaaste ja võimalik mõju veerežiimile.

Pinna- ja põhjavesi

Maa-ameti geoportaali kaardirakenduse andmetel asub taotletav turbatootmisala nõrgalt kaitstud põhjaveega alal, mille reostusohklikkuse tase on hinnatud kõrgeks. Soosaare KMH aruandes on põhja- ning pinnavee seisundi ja režiimi kohta öeldud järgmist:

„Rabades on reeglina autonoomne veerežiim, mis on eraldatud ümbruskonna põhjavee tasemest. Tegemist on isereguleeruva süsteemiga, mis reageerib sademete hulga, mis mõjutabki veetaseme muutusi rabas. Rabas diferentseerub turbalasund aktiivseks ja inertseks kihiks ehk akrotelmiks ja katotelmiks. Ülemises aktiivses kihis (akrotelmis) toimub tegelikult kogu sademevee filtratsioon ja äravool, sest turvas on seal vähelagunenud ja kohev ning vee liikumistingimused head. Alumise kihi all asuv katotelm on alaliselt veega küllastunud hästilagunenud turbakiht, milles vee liikumine on väga aeglane (Kink jt, 1998). Rabades kujuneb veerežiim iseseisvalt, ümbritsevatest aladest sõltumata. Vee taseme kõrgus, selle tõus ning langus sõltuvad siin sademete hulgast ja auramise intensiivsusest ja rabapinna langust (Valk, 1988).

Põhiosa Soosaare rabast toitub sademetest. Raba lääneosa on kohati segatoitumisega. Veega küllastatus raba looduslikult säilinud osas on keskmine. Vesi asub soopinna lähedal, veetaseme sügavus maapinnast on 0,0-0,5 m. Veetaseme aastase kõikumise amplituud ei ületa 0,5 m. Rabas leidub palju älveid ja laukaid. Tootmisalal on kuivenduse mõjul veega küllastatus madal ning veetase on 1,30-1,80 m sügavusel maapinnast (EGK, 2003).

Soosaare turbamaardlast ida pool voolab Põltsamaa jõgi ning lääne pool Navesti jõgi. Põltsamaa jõkke suubub Soosaare peakraav, mida kasutatakse olemasoleva freesturbavälja kuivendusvee ärajuhtimiseks. Soosaare peakraavi suubumiskohas on Põltsamaa jõe veepinna kõrgusmärgid vahemikus 38-39 m.

Soosaare raba ümbritsev olemasolev kuivendusvõrk koosneb neljast magistraalkraavist:

Soosaare peakraav ümbritseb praegust maardlat (Soosaare I) läänest ja lõunast ning suubub Põltsamaa jõkke. Kraavi kallastel paljandub turvas, põhi on kaetud turba või mudaga, mõõdukalt esineb veetaimi.

Järtsaare peakraav ümbritseb raba läänest ja suubub Käo peakraavi. Kraavi kaldad on laaged. Väikese kallakuse tõttu pole kraavi võimalik kasutada isevooluliseks kuivendamiseks. Kraavis elutsevad koprad, kes on rajanud kraavile tammid (EGK, 2003).

III magistraalkraav- voolab freesväljaku põhjaosast Soosaare peakraavi. IV magistraalkraav- voolab freesväljaku põhjanurgast alates ja suubub samuti Soosaare peakraavi.“

Aktsiaseltsile Kraver on antud veeluba nr L.VV/333858 (kehtivusega kuni 28.12.2049) Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt sademevee (kuivendusvee) ärajuhtimiseks Pikassilla kraavi, Rebassaare kraavi ning Liivassaare kraavi. Veeloaas on määratud lubatud saasteainete suurimad lubatud sisaldused väljalaskudes ning seire nõuded.

Soosaare I ja II turbatootmisaladel kogutud sademevesi juhitakse läbi Aimla metskond 77 (katastritunnus 32801:002:0034) kinnistul asuva sademevee väljalaskme Soosaare turbatootmisalade väljalask 1 (VI121) suublasse Liivassaare kraav (registrikood VEE1035403). Soosaare III turbatootmisalalt juhitakse sademevesi ära nelja väljalaskmega: Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 - Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 5 (VI122-VI125). Aimla metskond 77 (katastritunnus 32801:002:0034) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 (VI122) juhitakse sademevesi Liivassaare kraavi (registrikood VEE1035403), Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask 3 (VI123) juhitakse sademevesi Rebassaare kraavi (registrikood VEE1035402) ning Laukaraba (katastritunnus 32801:001:0022) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 4 (VI124) ja Tõmmu (katastritunnus 32801:001:0059) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 5 (VI125) juhitakse sademevesi Pikassilla kraavi (registrikood VEE1035400).

Liivassaare kraav ja Rebassaare kraav suubuvad Pikassilla kraavi (registrikood VEE1035400). Seega jõuab kogu Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt ärajuhitav kuivendusvesi Pikassilla kraavi, mis suubub Põltsamaa jõkke (registrikood VEE1030000). Põltsamaa jõele lähim Soosaare turbatootmisala väljalask (Soosaare turbatootmisalade väljalask 3) jääb Põltsamaa jõest ligikaudu 2,1 km kaugusele.

Põltsamaa jõgi on antud lõigus hõlmatud pinnaveekogumiga Põltsamaa Päinurme jõest suudmeni (veekogumi kood 1030000_3, veekogumi lühike nimi Põltsamaa _3). Pinnavee ja põhjavee seisundi interaktiivse kaardi^[1] alusel oli veekogumi Põltsamaa_3 koondseisund 2021. aastal hea. Keskkonnaministri 07.10.2022 käskkirjaga nr 1-2/22/357 kinnitatud Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027^[2] meetmeprogrammi lisa 1 „Meetmetabelid“ kohaselt on veekogum Põltsamaa_3 koormusest ohustatud. Koormuse selgitusena on nimetatud paisud ning põllumaa kuivendus ja metsakuivendus. Veekogumi osas kavandatavad tegevused on seotud peamiselt paisudega. Kavandatud on ka administratiivne meede veekogumi valgalal probleemsetele koormustele ja nende vähendamisele suunatud põhimeetmete rakendamise toetamiseks Keskkonnaameti valdkonnaspetsialistide ning piirkondlike tugispetsialistide poolt loetletud valdkondades ja meetmete osas. Selliste valdkondade ja meetmetena on nimetatud veekeskonda säästvate eesvoolude hoiutööde tegemine metsamaal, veekeskonda säästvad eesvoolude hoiutööd põllumajandusmaal, veekaitsevööndi nõuete täitmine rannal ja kaldal ning põllumajandusega seotud tegevused. Pikassilla kraav kuulub riigi poolt korrashoitavate eesvoolude hulka (maaparandussüsteemi kood 2103540020000).

Sademevee väljalaskudega Soosaare turbatootmisalade väljalask 1 ja 2 juhitakse sademevesi (kuivendusvesi) Alam-Pedja looduskaitsealaga piinevasse olemasolevasse kraavi (Liivassaare kraav VEE1035403). Tegemist on pikaajaliselt kasutuses olevalt turbatootmisalalt kuivendusvee ärajuhtimisega. Keskkonnaametile aastatel 2020-2023 (I poolaasta) esitatud omaseirearuannete põhjal vastab Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt suublasse juhitav vesi veeloa nr L.VV/333858 nõuetele.

Veeloas nr L.VV/3338581 on seatud tingimused sademevee käitlemiseks, mille kohaselt tuleb suublasse juhitud kuivendusvesi puhastada mehaaniliselt (settebasseinis). Juhul, kui suublasse juhitud kuivendusvesi ei vasta loa nõuetele, tuleb rajada puuduvad settebasseinid viivitamatult. Vastavalt vajadusele tuleb settebasseine settest puhastada.

Arvestades, et Põltsamaa jõgi jääb lähimast Soosaare turbatootmisalade sademevee väljalaskmest (Soosaare III turbatootmisalalt ärajuhitava sademevee väljalask 3 (VI123)) ligikaudu 2,1 km kaugusele, saasteainete sisaldused sademevees on jäänud alla veeloaga nr L.VV/333858 kehtestatud piirnormide ning olemasolevate andmete põhjal ei ole Soosaare turbatootmisaladelt kuivendusvee juhtimine Põltsamaa jõkke veekogumi Põltsamaa_3 seisundit halvendanud, siis võib eeldada, et tegevusega ei kaasne veekogumile Põltsamaa_3 olulist negatiivset mõju.

Kaevandamisel tuleb kasutada vaid korrasolevat kaevandamistehnikat ning tehnika hooldamist ja remonti tuleb teha vaid selleks kohandatud alal. Võimaliku tekkinud reostuse likvideerimiseks peab olema töötajatel teada kindel tegevusplaan ja tagatud töövahendid.

Lähimad elamud ja hooned paiknevad turbatootmisalast ja selle teenindusmaast ca 250 m kaugusel Rebassaare kinnistul (katastritunnus 32801:002:0480), ca 250 m kaugusel Tipu kinnistul (katastritunnus 89901:001:2048), ca 70 m kaugusel Riiska kinnistul (katastritunnus 32801:001:0327), ca 130 m kaugusel Saare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0211), ca 200 m kaugusel Eessaare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0501). Maa-ameti geoportaali kitsenduste kaardi andmetel asub lähim registris olev kaev (puurkaev PRK0022907) ca 680 m kaugusel Eeriksaare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0051). Nimetatud puurkaevu sügavus on 69 m. Teistele eelpool nimetatud kinnistutele ei ole puurkaeve registreeritud, mistõttu võib eeldada veevõttu salvkaevust. Ajakohased ja täpsed andmed kaevude paiknemise ja seisukorra sh veekvaliteedi kohta puuduvad.

Soosaare KMH aruandes on märgitud, et „*Soosaare turbamaardla ümbruse elanikud saavad joogi- ja olmevee peamiselt salvkaevudest. Ühes talus on ka puurkaev. Turba tootmine tagajärjel pole siiani halvenenud ei joogivee kvaliteet ega veetase salvkaevudes. Veetase salvkaevudes on 2002. a. EGK andmetel 1,0-2,0 m sügavusel maapinnast, nende omanike kinnitusel ei jää kaevud suviti kuivaks. /.../ Eesti Geoloogiakeskuse laboris analüüsiti ka Lepiku ja Tipu talu kaevudest võetud veeproove. Analüüsivateks komponentideks olid muuhulgas NH_4^+ , NO_2^- , NO_3^- , Feüld, Fe^{2+} , SiO_2 , SO_4^{2-} , kuivjääk, Ca^{2+} , Mg^{2+} , Cl^- , CO_3^{2-} , HCO_3^- , PHT, CO_2 , K^+ , Na^+ , pH ja värvus. Ainsana ületatakse norme kaaliumi osas. Tulemused näitavad, et senini pole turbakaevandamine joogivee kvaliteeti ümbruskonna kaevudes negatiivselt mõjutanud.*“ Nimetatud andmete esitamisest on möödunud enam kui 20 aastat, mistõttu on Keskkonnaameti hinnangul põhjendatud lähimate kaevude ja nende seisukorra uuesti kaardistamine ja nende veekvaliteedi määramine.

Jääkvaru geoloogilise uuringu käigus tehtud mõõtmiste andmeil võimaldab veevastuvõtjate veetase kuivendada lasundi mäeeraldise idaosas hinnanguliselt 42 m ja lääneosas 43 m abs kõrguseni. Seega saab siin eesvoole süvendamata isevoolult kuivendada kogu keskmiselt 2,63 m paksuse vähelagunenud turba kihi ning 0,5 - 1 m paksuse osa selle lamamis olevast

hästilagunenud turbast. Alumise 1,5 - 2 m paksuse turbakihi kaevandamiseks freesmeetodil tuleb sellest vesi eemaldada pumpade abil. Mäeeraldise loodenurga saab Järtsaare kraavi baasil isevoolliselt kuivendada ainult 44,5 m tasemeni. Puudub teave, kui suurel hulgal vett on turbalasundi kuivendamiseks vajalik välja pumbata ning milline on selle mõju eesvooludele. Samuti ei ole teada, missugune on kuivendamise mõjuraadius. Tootmisala piirneb kohati II kaitsekategooria liigi leiukohaga. Võrreldes tänase olukorraga alandatakse tulevikus metsise elupaiga naabruses (tootmisala hetkel veel väljaehitamata ida- ja lõunaosas) pinnasevee taset, mis tõenäoliselt toob kaasa suurema alanduse. Pinnasevee taseme alandamine elupaigas võib elupaika olulisel määral kahjustada. Soosaare KMH aruande kohaselt ei jäänud KMH koostamise ajal Soosaare III turbatootmisalale ega selle vahetusse ümbrusesse metsiste määngupaiku ja rähni territooriume. Käesolevaks hetkeks on see situatsioon muutunud.

Soosaare KMH aruandes on lisaks toodud, et „Täpselt pole senini selge, mil määral võib ühe raba osa kuivendamine mõjutada ülejäänud raba. Mati Ilomets kirjutab Eesti Looduses (mai/juuni 1998), et kraavide dreniv mõju ulatub vältimatult üle kuivendusobjekti piiride ja kaasnevalt kuivendatud ala pindala võib küündida 50–130%-ni objekti enda pindalast. (Ilomets. 1998). Samas leidub selles osas väga vastakaid arvamusi. Hüdrogeoloog Rein Perens kirjutab Eesti Looduses (11/2002) jällegi: Soomaid ei saa harida ega rabast turvast toota, ilma et need kuivendataks. Kuivenduskraavid rajatakse tavaliselt 40-meetrise vahega, sest kuivendusefekt turbas piirdubki ainult mõnekümne meetriga. Seepärast ei ulatu ka kuivenduse mõju kuigi kaugele.

Uno Valki koostatud kogumikus „Eesti sood“ (1988) on esitatud U. Tombergi uurimuste andmed, mille kohaselt on rabaturba vee halva läbilaskvuse tõttu kraavi mõju veetaseme sügavusele tugev ainult 5...10 m ulatuses ega olene nimetamisväärselt kraavi sügavusest. Juba 15...20 m kaugusel jääb vee tase maapinnaga paralleelseks isegi üle 1,5 m sügavuste kraavide puhul (vt joonis 6.). Selliste andmete põhjal võiks järeldada, et kui jätta kuivendatud ala ümbrusesse puhvertsoon laiusel 100 m, siis peaks kuivendamise mõjud olema viidud miinimumini. Samas ei saa olla 100% kindel, et mõjud ei võiks ulatuda kaugemale.“ Eelnev kinnitab Keskkonnaameti seisukohta, et hetkel puudub kindel veendumus kuivenduse mõjuraadiuse kohta ja seeläbi ei saa kindlalt väita, et II kaitsekategooria liigi elupaika ei kahjustata.

Müra

Välisõhus leviv müra on inimtegevusest põhjustatud ning välisõhus leviv soovimatu või kahjulik heli, mille tekitavad paiged või liikuvad allikad, samuti inimest häiriv või tema tervist ja heaolu kahjustav heli.

Kaevandamisel tuleb lähtuda keskkonnaministri 16.12.2016 määruses nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ sätestatud piirväärtustest. Nimetatud määruses toodud tööstusmüra piirväärtus II kategooria alal on päeval ajal (7.00 – 23.00) 60 dB ja öisel ajal (23.00 – 7.00) 45 dB. Piirväärtus tähendab suurimat lubatud mürataset, mille ületamine põhjustab olulist keskkonnahäiringut ja mille ületamisel tuleb rakendada müra vähendamise abinõusid. Masinatest põhjustatud müra levik sõltub turbatootmisala ümbritseva puistu laiusest, elumajade kaugusest müraallikast,

tööprotsessist, masinate tehnilisest korrasolekust, reljeefist jt teguritest. Suurimate müratasemetega on turba kaevandamisel maapinna profileerimine (helivõimsustase 117 dB) ja turba pneumaatiline kogumine (helivõimsustase 113,5 dB). Kuigi antud töösükleid üldjuhul turba tootmisel koos ei tehta, on hinnatud nende kui suurimate müraallikate koostöötamise müratasemeks 200 m kaugusel ~64 dB.

Soosaare KMH aruandes on märgitud, et „*kuna kaevandamisala vahetusse läheduses ei paikne suuri elamupiirkondi (lähimad majad ~250 m kaugusel), puhkealasid ega muid hooneid ning raba on piiratud metsa-kaitseribaga, ei mõjuta masinate müra ning tolm ja ka transport ümbruskonna elanikke oluliselt.*“ Maa-ameti geoportaali kaardirakenduse andmetel paiknevad lähimad elamud ja hooned turbatootmisalast ja selle teenindusmaast ca 70 m kaugusel Riiska kinnistul (katastritunnus 32801:001:0327), ca 130 m kaugusel Saare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0211), ca 200 m kaugusel Eessaare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0501), ca 250 m kaugusel Rebassaare kinnistul (katastritunnus 32801:002:0480) ja ca 250 m kaugusel Tipu kinnistul (katastritunnus 89901:001:2048). Hetkel ei ole teada reaalse mürahäiringu tase ja ulatus, mistõttu ei saa täie kindlusega väita, et tootmisega kaasnev müra jääb lubatud piiridesse.

Tahked peenosakesed

Turba kaevandamisel, töötlemisel ja transpordil on arvestatavaks välisõhku saastavaks teguriks peenosakesed. Turbatootmisalal tekib peenosakesi kõige rohkem turba freesimisel ja laadimisel, mis mõjutavad eelkõige turbatootmisalal töötavaid inimesi. Samuti võib tugevama tuulega toimuda tootmisväljakult ja turbaaunadelt peenosakeste kaasakanne. Osakeste heitkogus sõltub ilmastikutingimustest (tuule kiirus, sademed), tööprotsessist (turba kogumine, aunatamine) ning materjali omadustest (turba niiskus, lagunemisaste, peenosakeste sisaldus). Sademeterohkel perioodil eraldub turba kaevandamisel tahkeid osakesi vähem, sest suurem niiskussisaldus pärsib turbamaterjalist lenduvate osakeste eraldumist. Paraku saab turvast toota kuival ajal, mistõttu võib esineda ülenormatiivseid osakeste kontsentratsioone tootmisalal töötavate masinate läheduses just kuival perioodil.

Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused ning hindamispiirid on kehtestatud keskkonnaministri 27.12.2016 määrusega nr 75. Peenosakeste (PM₁₀) 24 tunni keskmiseks piirväärtuseks on kehtestatud 50 µg/m³.

Turba kaevandamisel kaasnevate tahkete osakeste teket ja levimist on uuritud Soome turbatootmise näitel (Tissari jt., 2006). Turba kaevandamisel kasutatavate tööprotsessidega nagu freesimine, vaalutamine, kogumine ja laadimine kaasneb erinevate osakeste fraktsioonide lendumine. Peenosakesi tekib enim vaalutamisel (kuni 61%) ja aunatamisel (kuni 80%), samuti tuulest tingitud erosioonil (kuni 81%). Suuremate fraktsioonidega osakesi tekib pigem turbakihi freesimisel (kuni 75%) ning mehaanilisel kogumisel (kuni 62%).

Soomes teostatud peenosakeste mõõtmistulemuste (Tissari jt., 2006) põhjal on peenosakeste kontsentratsioon suurim kuni 10 m kaugusel nende tekkekohast, jäädes vahemikku 30 - 2 000 µg/m³. Kauguse kahekordistumisel vähenevad kontsentratsioonid juba enamasti 50% võrra. Sedavõrd suur varieeruvus on tingitud eelkõige muutlikest ilmastikuoludest ja turba niiskussisaldusest, mistõttu võib osakeste heitkoguste tekkimine ja edasikandumine olla küllaltki

juhuslik. Samuti on välja toodud, et soodsate ilmastikutingimuste (tugev tuul, pikaajne põud, madal õhuniiskus) (koos)esinemisel võib peenosakeste levik turbatootmisalalt ulatuda 400 m, äärmuslikel juhtudel ka mitme kilomeetri kaugusele. Üldjuhul tekivad peenosakeste ülenormatiivsed ehk $>50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ kontsentratsioonid heiteallika vahetus läheduses kuni 100 m ulatuses ning kaugemal vähenevad kontsentratsioonid mitmekordselt.

Eestis on turbatolmu levikut mõõdetud 2014. aastal Tõnumaa turbatootmisalal (OÜ Inseneribüroo STEIGER, 2014). Mõõtmiste ajal olid osakeste tekke allikateks turbatootmisalal töötavad pneumaatiliste freesturbakogujatega traktorid. Samuti toimus turba laadimine ja transport. Peenosakeste kontsentratsioonid mõõdeti töötavatest ja mööduvatest masinatest erinevatel kaugustel ning tulemusi võrreldi keskkonnaministri määruses nr 75 kehtestatud õhukvaliteedi piirväärtustega. Mõõtmispunktid paiknesid allatuult ning tuule kiirus oli vahemikus 3,7 - 4,2 m/s. Mõõtmistulemuste põhjal jäid masinatest põhjustatud peenosakeste keskmised kontsentratsioonid tootmisala lähiümbruses vahemikku 16 - 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ehk allapoole nimetatud määruses kehtestatud piirväärtust.

Tavatingimustel võivad turbatootmisalal tekkivad peenosakeste kontsentratsioonid ületada piirväärtust ehk 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tekkekohast kuni 100 m raadiusesse jääval maa-alal. Tööprotsessid ei toimu pidevalt mäeeraldise piiride lähisel, vaid hajutatult kogu alal. Samas tuleb arvesse võtta, et tootmisala piirist 250 m raadiusesse jäävad mitmed elamud ja hooned (Rebassaare kinnistul, Tipu kinnistul, Riiska kinnistul, Saare kinnistul ja Eessaare kinnistul), kuhu võib turbatolmu ebasoodsatel tingimustel siiski levida. Ei ole teada, millise ulatusega on peenosakeste levik reaalsuses.

Turbatootmisalal tuleb tuleohutuse tagamiseks jälgida peamiselt tuulekiirust, kuid see aitab ka vähendada tahkete osakeste levimist turbatootmisalast kaugemale. Üldise praktika kohaselt tuleb tuulekiirustel 6 - 12 m/s enne turbatootmisalal tööde jätkamist piirata seal töötavate masinate liikumiskiirust, kontrollida masinate väljalasketorude ja kollektorite tehnilist seisukorda ning vajadusel neid turbatolmust puhastada. Üle 12 m/s tuule korral tuleb töö ajutiselt peatada.

Tahkeid osakesi võib tekkida ka toodangu väljaveol. Transpordil kaasneb tahkete osakeste eraldumine kruuskattega teedel liiklemisel transpordivahendite (eriti raskeveokite) ratastelt ning lahtistelt koormatelt. Veose katmise nõuded on toodud liiklusseadustikus ja selle alamaktides.

Valgus, soojus, kiirus ja lõhn

Valgus-, soojus-, kiirus- ega lõhnareostust tegevusega ümbruskonnale eeldatavalt ei kaasne.

Vibratsioon

Soosaare III turbatootmisalal ei viida läbi lõhkamisi, seega vibratsiooni tekkimist kavandatava tegevuse elluviimisel ette näha ei ole.

4.1.6. Tekkivad jäätmed ning nende käitlemine

Kaevandamisjäätmed on jäätmed, mis on tekkinud maavarade uuringute, maavarade

kaevandamise, rikastamise ja ladustamise ning kaevandamise töö tulemusena.

Kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmekava, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmeoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses, tuleb koostada kaevandamisjäätmekava. Jäätmeoidlaks loetakse iga ehitist või ala, mida kasutatakse rohkem kui kolmeks aastaks saastumata pinnase kogumiseks või ladestamiseks.

Turbatootmisalale on keelatud prügi ladustada. Keskkonnale ohtlikud jäätmed tuleb koguda teistest jäätmetest eraldi (määrdeõlid, pliikud, patareid, õlised kaltsud jms) ja käidelda nõuetekohaselt (viia jäätmejaama vms).

Taotluse kohaselt ei teki Soosaare III turbatootmisalal kaevandamisel kaevandamisjäätmekava. Taotleja on teadlik, et juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjäätmekava siiski tekib, on kohustus ka kaevandamise jäätmekava esitada.

4.1.7. Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või kataastroofide oht, sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või kataastroofide oht teaduslike andmete alusel

Keskkonnaavariid võivad tekkida mõne töötava masina lekke korral. Pinnasesse sattunud õlid või määrdeained võivad sattuda pinnasevette, liikudes edasi mööda kuivenduskraave läbi settetiigi eesvoolu. Vältimaks nende eesvoolu jõudmist, tuleb leke võimalikult operatiivselt kokku koguda ning toimetada edasi jäätmete käitlemisega tegelevasse ettevõttesse vastavalt jäätmeseadusele.

Turvast toodetakse kuival ja sooja aastaajal, seetõttu on üks võimalik keskkonnoaht põleng. Põlengu tekitajateks on turba isesüttimine, inimeste hooletus, heitgaaside väljalasketorudest lenduvad sädemed või väljalasketorudel isesüttinud turbatolm. Oluline on, et põleng, kui see peaks tekkima, ei leviks kiirelt välja ja saaks tootmisalal lokaliseeritud. Samaväärseks ohuks tootmisaladele on võimalikud metsapõlengud, mida ei tohi tootmisalale levida lasta. Tuleohu minimeerimiseks peavad kõik tootmisalad olema varustatud piisava hulga tuletõrje veevõtu kohtade ja kustutusseadmetega.

Ettevõtte tegevusega ei kaasne eeldatavalt suurõnnetuste või kataastroofide tekke ohtu.

4.2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

4.2.1. Olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuv või planeeritav tegevus

Soosaare III turbatootmisala asub Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järtsaare külas riigile kuuluval kinnistul Soosaare turbatootmisala (katastritunnusega 32801:002:0033) ning loa omanikule kuuluvatel kinnistutel Raba (katastritunnusega 32801:001:0161) ja Laukaraba (katastritunnusega 32801:001:0022). Taotletavat mäeeraldist ümbritsevad valdavalt metsa- ja põllumaad, taotletav mäeeraldis ja selle teenindusmaa külgnevad Soosaare II turbatootmisala (loa nr VILM-067; loa omaja Aktsiaselts Kraver) mäeeraldisega ja selle teenindusmaaga.

Mäeeraldisest läheb ida ja lõuna poolt 1,5 km kauguselt mööda Viljandi - Põltsamaa tugimaantee nr 51. Tugimaanteelt lähtuv Kõo - Kolga-Jaani kõrvalmaantee nr 24109 möödub 0,2 km kauguselt edela poolt, sellelt tuleb tootmisalale turba väljaveotee. Muid kommunikatsioone Soosaare III mäeeraldise piires ei ole.

Ala lääne- ja põhjaosa on kuivendatud lahtise kraavitusega, drenide keskmine vahekaugus on 22 m. Tootmisala ida- ja lõunaosas on kuivendussüsteem veel lõplikult välja ehitamata. Maapinna abs kõrgus on mäeeraldise piires valdavalt 47 - 48 m vahemikus, ala põhjaosas 43 - 45 m.

Mäeeraldisest 0,1 km kaugusel lääne ja lõuna pool paikneb Tüma-Türsa-Vissuvere maaparandushoiuala (KPO väline tunnus 2103540020030001) ja 50 m kaugusel kirdes Rebassaare maaparandushoiuala (KPO väline tunnus 2103540020021001). Pikassilla kraav, millesse juhatakse Soosaare III mäeeraldise kuivendusvesi, möödub 0,1 km kagu poolt.

Taotletavat mäeeraldist ja selle teenindusmaad ümbritsevate kinnistute sihtotstarve on valdavalt maatulundusmaa (mets, raba). Tegemist on hajaasustusega.

4.2.2. Alal esinevad loodusvarad (sh maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime)

Soosaare turbamaardla paikneb Võrtsjärve madaliku loodeosas. Tasase pinnamoega piirkondades on siin pärast Suur-Võrtsjärve taandumist toimunud ulatuslike alade soostumine. Ala läbib 3 - 5 m suhtelise kõrgusega loode-kagu suunalistest voortest koosnev Kolga-Jaani voorestik. Lähimad voored paiknevad Soosaare III turbatootmisalast vahetult lõuna ja lääne pool. Maapinna abs kõrgus on mäeeraldise piires 43 - 48 m vahemikus, voorte lagedel kuni 55 m.

Turbalasundi keskmine paksus Soosaare III mäeeraldise piires on 5,5 m, ala keskosas on turvast paiguti üle 8 m. Valdaval osal mäeeraldisest on tegemist märe-tüüpi raba- või raba-segalasundiga, milles väikese lagunemisastmega sfagnumiturvas moodustab umbes poole lasundi kogupaksusest. Vähelagunenud turba keskmine paksus koos sugekihiga on Soosaare III turbatootmisalal 2,62 m.

Siirdesooturbaid (pilliroosfagnumiturvas, tarnasfagnumiturvas) esineb tootmisalal 0,25 - 0,5 m ning madalsooturbaid (pillirooturvas, puu-pillirooturvas, puoturvas) 1 - 3 m paksuse kihina. Turba lamamiks Soosaare III turbatootmisalal on lääne- ja lõunaosas moreen, mujal aga paari meetri paksune jääjärvelise savi ja aleuriidi kiht.

Taotletava mäeeraldise teenindusmaa pindala on 226,57 ha (kehtival loal 226,97 ha) sh mäeeraldise pindala 192,06 ha (kehtival loal 191,82 ha). Võrreldes hetkel kehtivate mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa piiriga, on taotletava mäeeraldise piir korrigeeritud vastavaks plokkide 21 aT, 22 aT, 39 aT ja 40 aT piiridega ning teenindusmaa piiri korrigeeritud vastavaks kinnistute Soosaare turbatootmisala, Raba ja Laukaraba piiridele.

Arvestades Soosaare turbamaardla tootmisalade korrastamise eskiisprojekti lahendusi, siis kogu taotletav maavara ei ole kaevandatav, kuna ammendatud ala sooks taastamisel ja metsastamiseks tuleb jätta vastavalt 0,2 ja 0,3 m paksune turba jääkkiht mäeeraldisel põhjal.

Soosaare turbamaardlas on kaevandatud turvast juba pikka aega ning kaevandamist jätkatakse seni kasutatud tehnoloogiaga. Soosaare III turbatootmisala mäeeraldis on osaliselt välja ehitatud ja töötav tootmisala, mille põhja- ja lääneosas on kuivendussüsteem ja väljaveoteed välja ehitatud ning toimub turba kaevandamine freesmeetodil. Sama tehnoloogia kasutamist jätkatakse ka ülejäänud mäeeraldisel.

Kuna turvas taastub väga aeglaselt, siis puudub looduskeskkonna vastupanuvõime. Kaevandamise käigus muutub ka loodusmaastik täielikult. Soosaare III turbatootmisalal kavatakse korrastamise käigus luua eeldused soo ja metsamaa tekkeks.

4.2.3. Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasustusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Maavara kaevandamisega kaasneb turbatootmisala piires mäetööde käigus maastiku muutus ja olemasoleva taimkatte hävimine, samuti esinevad keskkonnahäiringud. KeÜS § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale. Keskkonnalooga lubatud tegevusega kaasneda võivateks olulisemateks keskkonnamõjudeks on kaevandamise tehnoloogilise protsessi ja transpordiga kaasnev müra ja peenosakeste heide (PM) välisõhku ning mõju maastikule ja maakasutusele, samuti veerežiimile ja II kaitsekategooria liigi leiukohale.

Taotletav mäeeraldis külgneb idast II kaitsekategooriasse kuuluva liigi metsise (*Tetrao urogallus*) leiukohaga (EELIS kood KLO9123900). Looduskaitseaduse (LKS) alusel arvatakse II kaitsekategooriasse liigid, mis on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel, samuti võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu (LKS § 46 lõige 2). II kaitsekategooriasse kuuluvate liikide vähemalt 50 protsendi teadaolevate ja EELIS-s registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse tagatakse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega lähtuvalt alade esinduslikkusest (LKS § 48 lõige 2). Käesoleval juhul Soosaare turbatootmisala katastriüksusega piirneva leiukoha baasil püsielupaika, kaitseala ega hoiuala moodustatud ei ole.

Leiukoht jääb katastriüksustele Rebassaare mets (katastritunnus 32801:002:0490, pindala 32.05 ha), Aimla metskond 81 (katastritunnus 32801:002:0035, pindala 15,81 ha), Rebassaare (katastritunnus 32801:002:0480, pindala 18411 m²) ja Aimla metskond 288 (katastritunnus 32801:002:0147, pindala 68,41 ha, sellest liigi leiukoht ligikaudu 76601,17 m²). Metsiseid on kohatud ka turbatootmisala katastriüksusele jäävas kinnistuid eraldavas piirikraavis. Metsise

keskmiseks hajumiskauguseks mägupaigast peetakse ligikaudu 10 km. Pesakonnaga emaslindude eelistuseks on vanad niisked metsad, kus puhmarindes domineerib mustikas. Tihedama ja kõrgema metsa eelistamine toitumiseks võib tuleneda mustika taimeosade paremast kvaliteedist ja nende rohkusest.

Kaitstavatest seeneliikidest jääb Soosaare turbatootmisala kinnistu välispiirist ligikaudu 200 m kaugusele Aimla metskond 288 (katastritunnus 32801:002:0147) ja Rebassaare mets katastriüksustele I kaitsekategooriasse kuuluva limatünniku (*Sarcosoma globosum*) leiukoht (EELIS kood KLO9600840), mille suuruseks on ligikaudu 3841 m².

Katastriüksusele Aimla metskond 77 (32801:002:0034), turbatootmisalast ligikaudu 850 m kaugusele jääb Soosaare kanakulli püsielupaik (suurus ligikaudu 22,0 ha, EELIS kood KLO3000715), kus paikneb 2 pesa. Kanakull (*Accipiter gentilis*) kuulub II kaitsekategooriasse. Liigi elutingimusi mõjutavad eelkõige metsade suurepindalaline raie lähikonnas, poollooduslike koosluste hooldatus ja kultuurmaastike säilimine. Seega võib Soosaare III turbatootmisala edasiarendamine ja töö jätkumine negatiivselt mõjutada kanakulli soodsaid elutingimusi.

EELIS andmetel jääb samale katastriüksusele ka III kaitsekategooriasse kuuluva roomava öövilke (*Goodyera repens*) kasvukoht (EELIS kood KLO9338366). Välitööde käigus on täheldatud, et roomava öövilke kasvukoht jääb ka märksa lähemale (u 180 m) (keskkonnaregistri kood KLO9343945) Soosaare sihtkaitsevööndis. Hetkel on andmed EELISesse kandmata.

Kaitstav looduse üksikobjekt Liivassaare rändrahn (EELIS kood KLO4000975) jääb Soosaare turbatootmisala katastriüksusest ligikaudu 1,5 km kaugusele Taganurga külas asuvale Liivametsa katastriüksusele (katastritunnus 32801:002:0129). Tegevus ei mõjuta kaitstava looduse üksikobjekti seisundit.

Alam-Pedja looduskaitseala Põltsamaa raba sihtkaitsevöönd jääb Soosaare turbatootmisala kinnistust ligikaudu 3,2 km kaugusele. Turba tootmine ei mõjuta eeldatavalt sihtkaitsevööndis kaitstavate loodusväärtuste seisundit, sest turbatootmisala ja kaevandamisala vahelisele alale jäävad metsaalad, kraavide võrgustik, maantee ning Põltsamaa jõgi (EELIS tunnus VEE1030000).

Mõju Natura 2000 alale

Soosaare turbatootmisala maaüksus (32801:002:0033, sihtotstarve turbatootmismaa) piirneb põhjaosas Alam-Pedja looduskaitseala (EELIS kood KLO1000455) Soosaare sihtkaitsevööndiga (pindala 1541,9 ha). Soosaare raba looduslik osa liideti Alam-Pedja looduskaitsealaga 2007. aastal lahustükina. Sihtkaitsevöönd jääb Järtsaare külas Aimla metskond 77 katastriüksusele (32801:002:0034).

Soosaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sookoosluste looduslikkuse taastamine ning kaitstavate liikide elupaikade kaitse. Alal ei ole lubatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine^[3]. Keskkonnaameti nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud: teeäärsete kraavide ja

olemasolevate ehitiste hooldustööd ning eesvoolude hoiutööd^[4].

Eestimaa Looduse Fond valis 2011 aastal projekti „Soode taastamise kavandamine“ raames kraavitatud, kuid olulisel määral mõjutamata soode ühe perspektiivse taastamisalana välja ka Alam-Pedja looduskaitsealal Soosaare raba kirdeserva (Soosaare sky), kus käesolevaks ajaks on tööd teostatud.

Turbatootmisala eraldab kaitsealast Liivassaare kraav, samuti tootmisala ja kaitseala vaheline puhverala ligikaudu 48 m laiuselt (kraavidevaheline ala). Soosaare turbatootmisala on ajalooline, kus tootmistevõime käigus teadaolevalt ei ole raba looduslikus seisus põhjaosa veerežiimi ja liigilist mitmekesisust mõjutatud määral, mis nende looduskaitsealast väärtust oluliselt oleks mõjutanud.

Alam-Pedja looduskaitseala tervikuna on 2003. aastast rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA, Important Bird Area; EE036) ning alates 1997. aastast rahvusvahelise tähtsusega märgala ehk Ramsari ala (RAH0000053).

Soosaare sihtkaitsevöönd, samuti Põltsamaa raba sihtkaitsevöönd (jääb turbatootmisalast ligikaudu 3,2 km kaugusele) kuuluvad ka Natura 2000 võrgustikku Alam-Pedja linnualana (RAH0000123, EE0080374) ja Alam-Pedja loodusala (RAH0000577, EE0080374)^[5].

Alam-Pedja linnuala eesmärgiks on kaitsta järgmiste liikide elupaiku: kanakull (*Accipiter gentilis*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), luitsnökk-part (*Anas clypeata*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart (*Anas querquedula*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), suur-konnakotkas (*Aquila clanga*), väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), sõtkas (*Bucephala clangula*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), mustviires (*Chlidonias niger*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), rukkirääk (*Crex crex*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocygna leucotos*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), rohunepp (*Gallinago media*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), hallõgija (*Lanius excubitor*), väikekajakas (*Larus minutus*), võotsaba-vigle (*Limosa lapponica*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), männi-käbilind (*Loxia pytyopsittacus*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), kalakotkas (*Pandion haliaetus*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), tutkas (*Philomachus pugnax*), laanerähn e kolmvarvas-rähn (*Picoides tridactylus*), hallpea-rähn e hallrähn (*Picus canus*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), täpikhuik (*Porzana porzana*), händkakk (*Strix uralensis*), võot-pöösälind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix*), metsis (*Tetrao urogallus*), mudatilder (*Tringa glareola*), heletilder (*Tringa nebularia*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

Linnuala eesmärgid on määratud Alam-Pedja looduskaitseala kui tervikut silmas pidades. EELISes ei ole kandeid eelloetletud linnuliikide paiknemise kohta Alam-Pedja looduskaitseala juurde lahustükina kuulavas Soosaare sihtkaitsevööndis, seega on järgnevalt aluseks võetud valdavalt Alam-Pedja linnu- ja loodusala kaitsekorralduskava 2016 – 2025 (Keskkonnaamet

2015).

Soosaare sihtkaitsevööndis pesitseb Alam-Pedja looduskaitseala kaitsekorralduskava alusel vähemalt üks haudepaar sookurgi („Madalsoode ja rabade linnustiku aruanne“, 2010). Sookure levikualad jäävad Alam-Pedja looduskaitsealal valdavalt suurepindalalistesse sihtkaitsevöönditesse, mistõttu on lindude häirimine pesitsusperioodil vähetõenäoline. Soosaare sihtkaitsevööndis on läbi viidud ka kuivenduskraavide sulgemine, mistõttu on sookure elutingimused tänaseks oluliselt soodsamaks muudetud.

Soosaare rabas elab ligikaudu 9 paari mudatildreid, kelle elutingimused on soodsad, piirnev turbatootmisala ei ole nende elutingimusi mõjutanud ning hetkel täiendavaid kaitsemeetmeid ei ole vajalik rakendada, samuti pesitseb teadaolevalt 10 haudepaari heletildreid („Madalsoode ja rabade linnustiku aruanne“, 2010). Heletildri jaoks on kaitse tagatud sihtkaitsevööndis kehtiva kaitseriigiga. Soosaare rabas pesitseb kaitsekorralduskava inventuuride alusel veel vähemalt üks haudepaar punajalg-tildreid, kelle elupaika eeldatavalt tootmisala kasutuselevõtuga ei mõjutata.

Linnuala osaks on ka Soosaare kanakulli püsielupaik (Soosaare kanakulli püsielupaik), mis piirneb Soosaare sihtkaitsevööndiga. Hetkel ei ole teada, kas seni toimunud tootmistegevus on kanakulli elutingimusi oluliselt negatiivselt mõjutanud või mitte.

Alam-Pedja loodusala eesmärgiks on säilitada ja kaitsta järgnevaid loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe: huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), liigirikkad niidud lubjavesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad looduspõõsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0), lammi-lodumetsad (*91E0) ning laialehised lammimetsad (91F0), samuti II lisas nimetatud liike järgnevalt: saarmas (*Lutra lutra*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), harilik tõugjas (*Aspius aspius*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), suurkuldtiib (*Lycaena dispar*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), laiujur (*Dytiscus latissimus*), tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*).

EELISE andmetel ei ole Soosaare III turbatootmisalal ja selle teenindusmaal Natura 2000 võrgustiku alasid ega muid kaitsealasid, samuti ei ole ettepanekuid uute alade kaitse alla võtmiseks. Küll, turbatootmisala vahetus läheduses asuvad Natura 2000 võrgustikku kuuluvad Alam-Pedja linnuala (RAH0000123) ja Alam-Pedja loodusala (RAH0000577), kus on EELISE andmetel tootmisala piirist 300 m raadiuses inventeeritud loodusala kaitse-eesmärgiks olevad siirdesoo- ja rabametsade (91D0) (EELIS id: -1 265 945 083, -2 028 645 083 ja 1 199 945 083) ja raba (7110) (EELIS id: 248 645 481) elupaigatüübid.

Vahetult tootmisala kõrval on VEP nr.211770. Tegemist on salu-segametsaga, kus on looduslähedane struktuur säilinud, rohkelt surnud puitu ning tunnusliigid on kogu alal olemas. VEPis ei ole lubatud raiuda, surnud ja lamapuitu eemaldada ega kuivendada.

Raba turbasamblamätaste pealmine osa kuivab kergesti läbi, neil kasvavad taimed taluvad hästi mitte ainult toitaine- vaid ka veenappust. Mättad vahelduvad rabas märgade, ajuti vee alla jäävate älvete ning pisiveekogude – laugastega. Siirdesoo- ja rabametsadel on oluline roll puhveraladena üleminekul soomaastikuks, samuti sealsete liikide elupaigana. Veepiiri alanemisel jäävad rabad ja rabametsad kuivemaks ning hakkavad rohkem süsinikku atmosfääri tagasi heitma.

Taotletava mäeeraldise mõjupiirkonda jääb Alam-Pedja looduskaitseala Soosaare raba. Alam-Pedja looduskaitseala on 1997. aastast rahvusvahelise tähtsusega märgala ehk Ramsari ala ning lisaks ka üle-euroopalisel kaitsealade võrgustikku kuuluv Natura ala.

Turbatootmisala piirist 300 m raadiusesse jäävad II kaitsekategooria saleda villpea (*Eriophorum gracile*) (EELIS koodid KLO9343915 ja KLO9343908) ja väikese käopõllu (*Listera cordata*) (KLO9343977) ning III kaitsekategooria kuradi-sõrmkäpa (*Dactylorhiza maculata*) (KLO9343879), roomava öövilge (*Goodyera repens*) (KLO9343945) ja vööthuul-sõrmkäpa (*Dactylorhiza fuchsii*) (KLO9343840) kasvukohad. Nende kasvukoha muutused, eelkõige muutused veerežiimis ja võsastumine, kahjustavad eelmainitud taimede arvukust. Seetõttu on vaja tagada, et turbatootmisalal kaevandamine kasvukohti negatiivselt ei mõjutaks.

Riiklikul tasandil puuduvad taotletaval mäeeraldisel ning selle mõjualas tähelepanuväärsed pinnavormid.

4.2.4. Inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

KeÜS § 23 lg 1 sätestab, et igal inimesel on õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega tal on oluline puutumus. Lõike 2 kohaselt on oluline puutumus isikul, kes viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga. KeÜS § 3 lg 1 kohaselt on keskkonnahäiring ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Siiski tuleb võimaliku keskkonnahäiringu tekkimist võimalusel ennetada ning kui see pole võimalik, võtta kasutusele leevendusmeetmed.

Kaevandamistegevus toob endaga kaasa maastiku pikaajalise või püsiva muutumise. Samas on näiteks majanduslikust aspektist oluline ka maavarade jätkusuutliku kasutamise tagamine. Seega on otstarbekas jätkata kaevandamisega juba avatud aladel, mis aitab vältida uute alade kasutuselevõttu. Turbatootmisala rajamise ja selle töötamise jooksul alal esinev looduslik mitmekesisus paratamatult vaesub. See saab hakata taastuma peale korrastamistööde teostamist.

Keskkonnaametile teadaolevalt ei esine taotletava Soosaare III turbatootmisala mõjualas alasid, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid oleks ületatud või võidakse ületada. Mäeeraldis ei asu tiheasustusalal ning selle mõjualas puuduvad kultuurimälestiste registrisse kantud kultuuri- või

arheoloogilise väärtusega alad.

Tavatingimustel võivad turbatootmisalal tekkivad peenosakeste kontsentratsioonid ületada piirväärtust ehk $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ tekkekohast kuni 100 m raadiusesse jääval maa-alal. Tuleb arvesse võtta, et tootmisala piirist 250 m raadiusesse jäävad mitmed elamud ja hooned (Rebassaare kinnistul, Tipu kinnistul, Riiska kinnistul, Saare kinnistul ja Eessaare kinnistul), kuhu võib turbatolm ebasoodsatel tingimustel siiski levida. Hetkel ei ole teada, millise ulatusega on peenosakeste levik reaalsuses.

Maa-ameti geoportaali kitsenduste kaardi andmetel asub lähim registris olev kaev (puurkaev PRK0022907) ca 680 m kaugusel Eeriksaare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0051). Nimetatud puurkaevu sügavus on 69 m. Teistele eelpool nimetatud kinnistutele ei ole puurkaeve registreeritud, mistõttu võib eeldada veevõttu salvkaevust. Täpsed ja ajakohased andmed kaevude paiknemise ja seisukorra sh veekvaliteedi kohta puuduvad.

Jääkvaru geoloogilise uuringu käigus tehtud mõõtmiste andmeil võimaldab veevastuvõtjate veetase kuivendada lasundi mäeeraldise idaosas hinnanguliselt 42 m ja lääneosas 43 m abs kõrguseni. Alumise 1,5 - 2 m paksuse turbakihi kaevandamiseks freesmeetodil tuleb sellest vesi eemaldada pumpade abil. Mäeeraldise loodenurga saab Järtsaare kraavi baasil isevoollalt kuivendada ainult 44,5 m tasemeni. Puudub teave, kui suurel hulgal vett on turbalasundi kuivendamiseks vajalik välja pumbata ning milline on selle mõju eesvooludele. Samuti ei ole teada, missugune on kuivendamise tõttu tekkiv veetaseme alanemisulatus.

Tasakaalu hoidmine inimeste heaolu ja kaevandamistegevuse vahel on oluline. Mõistetavalt võib maavarade kaevandamisel, tulenevalt iga indiviidi isiklikust tundlikkusest olla ebasoodne mõju vaatamata võimaliku häiringu õigusaktides sätestatud normeeritud piiridesse jäämist. Kõrvaltingimuste seadmise eesmärk on leevendada kaevandamisest tulenevaid häiringuid eluhoonete ümbruses ja õuealal ajal, mil väljakujunenud, valdavaks saanud tööaega silmas pidades viibivad elanikud kõige tõenäolisemalt kodus. Kuivõrd keskkonnaloa andmisest keeldumiseks pole hetkel teadaolevaid aluseid, on otstarbekas kaaluda vajadusel täiendavate kõrvaltingimuste seadmist ja olemasolevate muutmist tekkida võivate keskkonnahäiringute vähendamiseks. Täpsed leevendusmeetmed selguvad keskkonnamõju hindamise tulemusel.

4.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Eelnevast lähtudes võivad Soosaare III turbatootmisalal kaevandamisega jätkamisel kaasnevateks mõjudeks olla mõju pinnaveele, välisõhule ja maastikule sh II ja III kaitsekategooria liikidele, Natura elupaigatüüpidele ning rahvusvahelisele Ramsari alale. Kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisel 30 aasta võrra kestavad mõjud veel vähemalt 37 aastat. Arvestades taotletava kaevandatava maavara kogust Soosaare III turbatootmisalal ja maksimaalselt lubatud kaevandamise aastamäära, siis tuleb keskkonnaloa nr VILM-029 kehtivusaega vähemalt ühe korra veel pikendada, et oleks võimalik kogu maavara ammendamine. Seega on tegemist väga pikaajalise protsessi jätkumisega, millega kaasnevad kõik võimalikud ebasoodsad mõjud ei ole käesoleval hetkel teada.

OÜ Alkranel on aastatel 2003-2004 koostanud KMH aruande „Soosaare I, Soosaare II, Soosaare III ja Soosaare IV turbamaardla keskkonnamõju hindamine“, milles esitatud järelduste kohaselt oli Soosaare III turbatootmisalal kaevandamine võimalik ilma suuremate negatiivsemate keskkonnamõjudeta. Aruanne on koostatud ajal, kui Eestis olid veel Natura 2000 võrgustiku alad kinnitamata (moodustati Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korraldusega nr 615). Samuti on selle pika möödunud ajaga muutunud oluliselt põhimõtted (Natura, kliima, kasvuhoonegaasid jne). Samuti on hiljem muutunud näiteks kaitstavate liikide teadaolevad leiukohad, ehk aruanne ei saa kajastada käesolevat tegelikku olukorda ja on sisuliselt aegunud. 2004 aastal kehtisid KMH järeldused ja nende alusel kehtestatud keskkonnamõjud 2 aastat. 2005 aastal kehtima hakanud KeHJS määras KMH kehtivuseks 4 aastat, nüüdseks on kehtivuse ajapiirang seadusest eemaldatud, kuid ligi 20 aastat tagasi koostatud KMH aruannet ei saa enam ajakohaseks ja täpseks pidada, mistõttu toonased järeldused ei pruugi enam kehtida.

Maavara kaevandamisel on oluline vältida võimalikult suur protsent mäeeraldise piiresse jäävast varust. Vastavalt pikaajalisele turbatootmispraktikale on freesturba tootmisel väljakujunenud efektiivseim tehnoloogia, mille eesmärk on kaevandada võimalikult väikeste kadudega, mis on kooskõlas säästliku kasutamise põhimõtetega. Mida täielikumalt kasutatakse turbavarusid juba kasutusel olevatel aladel, seda vähem vajatakse turbakaevandamiseks uut pinda ja seda rohkem jääb soid looduslikku seisundisse. Seega on põhjendatud keskkonnamõju muutmise ja kehtivusaja pikendamise taotluse menetluse jätkamine.

Soosaare turbatootmisala katastriüksuse idapoolsele piirikraavile ulatub EELIS andmetel II kaitsekategooriasse kuuluva metsise (EELIS kood KLO9123900) ja laanerähni (EELIS kood KLO9128998) ning III kaitsekategooria laanepüü (EELIS kood KLO9129004) leiukohad. Leiukoha baasil kaitseala, hoiuala ega püsielupaika moodustatud ei ole. Samas on leiukohas nähtud vähemalt 3 metsisekuke mängu, mistõttu on vajalik liigile soodsate elutingimuste säilitamine. Võrreldes tänase olukorraga alandatakse tulevikus metsise elupaiga naabruses (tootmisala hetkel veel väljaehitamata ida- ja lõunaosas) pinnasevee taset, mis tõenäoliselt toob kaasa suurema alanduse. Pinnasevee taseme alandamine elupaigas võib elupaika olulisel määral kahjustada (vt punkt 4.1.5).

4.3.1. Mõju suurus, tugevus, kestvus, sagedus, pöördumus ning mõjuala ulatus

Keskkonnaamet käsitleb kavandatava tegevuse mõjualana Soosaare III turbatootmisala teenindusmaad ning selle lähiümbrust (300-500 m), kuna nii kaugemale võib teoreetiliselt ulatuda müra või tahkete peenosakeste häiring. Kuivendusega kaasneva mõju ulatus on teiste turbatootmisalade kohta tehtud erinevate mõõtmiste alusel hinnanguliselt 150 m, täpsemad andmed Soosaare III turbatootmisala kohta hetkel puuduvad.

Kaevandamistegevusega kaasnevad mõjud on seotud kaevandamisega ning avalduvad kaevandamise käigus. Perioodil, kui kaevandamist ei toimu, kavandataval tegevusel mõjusid ei ole v.a. visuaalne häiring. Pärast kaevandamistegevuse lõppemist ning ala korrastamist lõpeb ka kavandatava tegevuse mõju. Samas tuleb arvestada, et tootmisala ekspluateerimine kestab eelduslikult veel vähemalt 60 aastat, mis on väga pikk aeg.

2022. aastal on koostatud eksperthinnang kavandatava kaevandamistegevusega kaasnevast mõjust metsisele. Eksperthinnangus on välja toodud, et kaevandamisega kaasneval kuivendusel on suur negatiivne mõju, kuna metsise mäguala vahetus läheduses põhjustab tugeva metsise mäguala kvaliteedi languse. Lisaks on kaevandamisel keskmine negatiivne häiriv mõju, mille tagajärjeks võib olla mägupaiga hülgamine. Samuti on tähelepanu juhitud ka võimalikest raietegevustest põhjustatud elupaikade killustumisele ja kiskluse suurenemisele. Mõju ulatus on nagu eespool mainitud kuni 500 m turbatootmisalast ja ca 150 m kuivenduskraavidest.

4.3.2. Mõju piiriülesus

Riigipiiri ülest mõju ette näha ei ole, riigipiir jääb tootmisalast ca 80 km kaugusele lõunasse.

4.3.3. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Soosaare III turbatootmisala külgneb Soosaare II turbatootmisalaga (kaevandamisluba nr VILM-067). Samuti paiknevad Soosaare turbamaardlas järgmised mäeeraldised: Soosaare I turbatootmisala (kaevandamisluba nr VILM-026), Tässi turbatootmisala (kaevandamisluba nr VILM-020). OÜ Alkranel on aastatel 2003-2004 koostanud KMH aruande „Soosaare I, Soosaare II, Soosaare III ja Soosaare IV turbamaardla keskkonnamõju hindamine“, milles esitatud järelduste kohaselt oli Soosaare III turbatootmisalal kaevandamine võimalik ilma suuremate negatiivsemate keskkonnamõjudeta. Käesolevaks hetkeks on KMH aruande koostamisest möödunud 19 aastat, mistõttu selles esitatud info ei ole enam ajakohane.

Soosaare III turbatootmisala ümbritseb mets, raba ja teised turbatootmisalad.

Keskkonnaametile teadaolevalt ei ole taotletav tegevus vastuolus ühegi strateegilise planeerimisdokumendi ega praeguse või planeeritava tegevusega.

4.3.4. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Keskkonnaloale nr VILM-029 ei ole kantud kõrvaltingimusi negatiivsete keskkonnamõjude vältimiseks või leevendamiseks. Keskkonnaametile teadaolevalt ei ole laekunud kaebusi seoses turba kaevandamisega Soosaare III turbatootmisalal. Kohaliku omavalitsuse üksus on nõustunud keskkonnaloa muutmisega ilma täiendavate kõrvaltingimuste lisamiseta. Samas ei saa kindlatele faktidele tuginedes väita, et keskkonnahäiringuid tegevusega pole kaasnenud või ei kaasne edasise jätkamisega. Seetõttu tuleks need asjaolud välja selgitada keskkonnamõju hindamise protsessis.

KeHJS § 3 lõike 1 järgi hinnatakse keskkonnamõju kui: 1) taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju; 2) kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole

otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik.

Soosaare turbatootmisala maaüksus (katastritunnus 32801:002:0033) piirneb põhjaosas Alam-Pedja looduskaitseala Soosaare sihtkaitsevööndiga. Hetkel ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustikku kuuluva ala kaitse-eesmärgile.

Taotletav mäeeraldis külgneb idast II kaitsekategooriasse kuuluva liigi metsise leiukohaga (EELIS kood KLO9123900), mis jääb katastriüksustele Rebassaare mets (katastritunnus 32801:002:0490), Aimla metskond 81 (katastritunnus 32801:002:0035), Rebassaare (katastritunnus 32801:002:0480) ja Aimla metskond 288 (katastritunnus 32801:002:0147). Metsiseid on kohatud ka turbatootmisala katastriüksusele jäävas kinnistuid eraldavas piirikraavis. Olemasolevate andmete põhjal ei saa kindlalt väita, et turbatootmisala edasiarendamine ei mõjuta ebasoodsalt II kaitsekategooria liigi leiukohta.

Lisaks metsisele on metsise leiukohas registreeritud PlutoF (PlutoF andmebaasi veebilehekülg: <https://app.plutof.ut.ee/observation/view/4837665>) andmebaasi järgi kanakulli pesitsusaegne vaatlus, mis viitab tõenäolisele pesapaigale. Kanakull on II kaitsekategooriasse kuuluv liik, kelle arvukus on peale langust jäänud pigem madalseisu. Kanakulli elupaigad kantakse EELISesse peale pesapaiga kindlaks tegemist ja seetõttu on vaja esmalt kindlaks määrata kanakulli pesapaik, seejärel kanda see EELISesse ja siis selgitada välja vajalikud leevendusmeetmed. Peamised leevendusmeetmed on seotud pesapaiga metsa häiringutega, mille võib põhjustada veerežiimi muutus ning pesitsusaegse häirimise vähendamisega.

4.4. Eelhinnangu järeldus

Soosaare III turbatootmisala on keskkonnaministri 27.12.2016 määruses nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ §-s 2 nimetatud ja lisas 2 toodud nimekirjas nimetatud Soosaare maardla koosseisus.

MaaPS § 45 lõike 3 kohaselt kantakse kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja turbamaardla või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust.

MaaPS eelnõu (213 SE) seletuskirjas selgitatakse nimekirja funktsiooni: „*Looduskaitse arengukavas 2020 on sätestatud, et looduslike turbaalade edasist kuivendamist tuleb vältida, eelistades turba kaevandamise jätkamist juba kuivendusest rikutud aladel. Seetõttu on edaspidi kavas suunata turba kaevandamine inimtegevusest mõjutatud olulist looduskaitseväärtust mitteomavatele aladele ehk kaevandamiseks sobivatele aladele. Selleks kehtestatakse määrus „Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“. Nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Sisuliselt on tegemist turba kaevandamist asukohaliselt suunava nimekirjaga, st nimekirja kantud alal on eeldused kaevandamiseks. Nimekiri ei anna garantiid, et pärast õigusakti vastuvõtmist ei levi (ei asu elama) nimekirja kantud turbaalale kaitsealune liik või ei teki mõni muu kaevandamist takistav asjaolu. Selgitame, et nimekirja kantud alale esitatud kaevandamisloa taotluse menetlemisele kohaldatakse kõiki õigusaktidest tulenevaid*

nõudeid. Näiteks, kui maavara kaevandamise loa taotlus on esitatud, algatatakse kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine, mille käigus selgitatakse ka keskkonna tingimused sel ajal. Keskkonnamõju hindamine selgitab, kas kaevandamine on võimalik või mitte.“

Keskkonnaameti hinnangul tuleb kõikides keskkonnavaldkondades otsustes üha rohkem arvestada kliima- ja elurikkuse eesmärkidega ning ökosüsteemi teenustega, vastavad muutused on toimumas ka õigusruumis.

Eelhindamise tulemusena järeldab Keskkonnaamet, et eelneva põhjal puudub kindel veendumus, et kavandataval tegevusel ei ole olulist keskkonnamõju, kuna

- 1. ei ole teada, kas ja kuidas on turba kaevandamise jätkamine kooskõlas elurikkuse ja kliimaeesmärkidega;**
- 2. ei ole kindlust, et tootmisala edasiarendamisel ei ole täiendavat negatiivset mõju piirkonna veerežiimile ja eesvooludele. Seejuures on vaja kindlust, et sellel ei ole mõju piirkonda jäävatele Natura 2000 võrgustiku aladele;**
- 3. ei ole teada, kas ja milline mõju kaasneb rohelisele võrgustikule;**
- 4. ei ole teada, kas kavandatav kaevandamine võib ebasoodsalt mõjutada kaitstavaid loodusobjekte või nende elupaiku ja leiukohti;**
- 5. puudub kindel teave, kas kaevandamisega ületatakse või ei ületata piirväärtuseid müra ja õhusaaste osas.**

KMH käigus saab kõiki nimetatud asjaolusid kaaluda ning selgitada, millistel tingimustel on turbatootmisala täielik väljaehitamine ja kaevandamise jätkamine võimalik. Ülalpool toodud argumente arvestades on vaja menetluse käigus analüüsida, kas alal on looduskaitselisi väärtusi ning kas kaevandamise jätkamine on kooskõlas eespoolnimetatud dokumentidega.

Lähtudes eelnevast peab Keskkonnaamet põhjendatuks KMH algatamist eelnimetatud eeldatavalt oluliste keskkonnamõtjude väljaselgitamiseks.

5. MENETLUSOSALISTE ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² alusel 13.03.2023 kirjaga nr DM-110133-23 Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotlusele koostatud keskkonnamõtjude eelhinnangu ja KMH algatamise otsuse eelnõu seisukoha võtmiseks Viljandi Vallavalitsusele ja Aktsiaseltsile Kraver.

Viljandi Vallavalitsus taotles 29.03.2023 kirjaga nr 6-5/871-1 (registreeritud KOTKAS-s 29.03.2023 nr DM-110133-24 all) seisukoha esitamise tähtaja pikendamist kuni 05.05.2023 tulenevalt volikogu istungi toimumisest 27.04.2023. Keskkonnaamet nõustus 31.03.2023 kirjaga nr DM-11013-25 tähtaega pikendama kuni 05.05.2023.

Viljandi Vallavolikogu nõustus 27.04.2023 otsusega nr 150 (registreeritud KOTKAS-s 02.05.2023 nr DM-110133-29 all) eelhinnangu järeldustega ja KMH algatamisega.

Aktsiaselts Kraver palus 14.04.2023 kirjaga nr 1-5/25-10 (registreeritud KOTKAS-s 14.04.2023

nr DM-110133-27 all) pikendada keskkonnamõju hindamise eelhinnangu ja KMH algatamise otsuse eelnõule arvamuse esitamise tähtaega sarnaselt Viljandi Vallavalitsusele määratud kuupäevaga. Keskkonnaamet nõustus 19.04.2023 kirjaga nr DM-110133-28 arvamuse andmise tähtaega pikendama kuni 05.05.2023.

Aktsiaselts Kraver esitas oma arvamuse 04.05.2023 kirjaga nr 1-5/25-13 (registreeritud KOTKAS-s 08.05.2023 nr DM-110133-30 all). Ettevõtte tõi välja järgmised asjaolud:

1. Tegevust ei kavandata, vaid tegevus on juba kehtiva tegevusloaga lubatud ning tegevusloa muutmise vajadus ei ole tingitud tegevuse iseloomu muutmise soovist, vaid soovitakse pikendada tegevusperioodi. Selles valguses palub Aktsiaselts Kraver otsuse punktis 1.2 toodud mõju hindamiseks vajalikud uuringud esitada lähtuvalt eeltingimusest, et tegemist ei ole kavandatava tegevuse mõjuga, vaid olemasoleva tegevusmõju jätkumisega. Arvestama peab, et võrreldes uue turba kaevandamise ala kasutusele võtmisega ja olemasoleva tegevuse pikendamise mõjude hindamisvõrdlusfoon on erinevad.
2. Soosaare III turbatootmisala kaevandamise loa kohta on 2003. a läbi viidud keskkonnamõju hindamine („Soosaare I, Soosaare II, Soosaare III ja Soosaare IV turbamaardla keskkonnamõju hindamine“ OÜ Alkranel 2003.a). Aktsiaselts Kraver palub KMH algatamise otsust motiveerida lähtuvalt juba tehtud keskkonnamõju hindamise tulemustest selleks, et otsus tugineks kogu olemasoleval informatsioonil.

Keskkonnaamet täiendas KMH algatamise otsust sh punkti 1.2 vastavalt ettevõtte poolt välja toodud argumentidele. OÜ Alkranel 2003. a koostatud KMH aruandes „Soosaare I, Soosaare II, Soosaare III ja Soosaare IV turbamaardla keskkonnamõju hindamine“ esitatud olulisemaid järeldusi on käesoleva eelhinnangu erinevates punktides analüüsitud ning siinkohal enam ei korrata.

Kokkuvõttes jääb Keskkonnaamet siiski seisukohale, et 20 aastat tagasi koostatud KMH aruannet ei saa seoses mitmete põhimõtteliste muutustega keskkonnakaitstes ja looduslikes oludes enam täielikult asjakohaseks pidada, kuna loa muutmise üle otsustamisel tuleb lähtuda ajakohastest andmetest ja regulatsioonidest. Seetõttu on jätkuvalt põhjendatud KMH algatamine Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotlusele.

Haldusmenetluse seaduse § 40 lõige 2 sätestab, et enne menetlusosalise suhtes sellise toimingu sooritamist, mis võib kahjustada tema õigusi, peab haldusorgan andma menetlusosalisele võimaluse arvamuse ja vastuväidete esitamiseks. Keskkonnaamet edastas 09.06.2023 kirjaga nr DM-110133-31 Aktsiaseltsile Kraver arvamuse esitamiseks Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotlusele KMH algatamise otsuse täiendatud eelnõu, määrares arvamuse esitamise tähtajaks kaks nädalat kirja saatmisest (hiljemalt 26.06.2023).

Aktsiaselts Kraver oma arvamust ei esitanud.

kaur.hub.arcgis.com/apps/fd27acd277084f2b97eee82891873c41/explore

[2] Veemajanduskavad 2022-2027, Keskkonnaministeeriumi veebilehekülg:
<https://envir.ee/veemajanduskavad-2022-2027#veemajanduskavade-do>

[3] Vabariigi Valitsuse 18.05.2007 määrus nr 53 „Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskiri“
(edaspidi kaitse-eeskiri) §11 lg 4 ja § 13 lg 1

[4] Kaitse-eeskiri § 12 lg 2 p 1, 2, ja 3

[5] Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura
2000 võrgustiku alade nimekiri“ Lisa 1 p 1 lg 2 ja p 2 lg 14

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiit Rahe

peaspetsialist juhataja ülesannetes

maapõuebüroo

Teadmiseks: Maa-amet, Riigimetsa Majandamise Keskus, Viljandi Vallavalitsus

Marin Varblane

vanemspetsialist

maapõuebüroo

Stella Miil

spetsialist

looduskasutuse osakond

Tarmo Evestus

spetsialist

loodushoiutööde büroo

Jarmo Jaanus

spetsialist

loodushoiutööde büroo

Ivo Ojamäe

vanemspetsialist

keskkonnakorralduse büroo

Margit Lillema

spetsialist

veeosakond